

วัฒนธรรมในองค์กรของหนังสือพิมพ์บ้านเมือง กับพัฒนาการ
และการปรับตัวในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ (พ.ศ.2515 ถึง 2543)

นาย สุรัชย์ พงเพ็ง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาวารสารสนเทศ ภาควิชาวารสารสนเทศ
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-346-546-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 19471890

**BANN MUANG NEWSPAPER' S ORGANIZATIONAL CULTURE AND ITS
DEVELOPMENT AND ADJUSTMENT DURING THE ECONOMIC CRISIS
(B.E.2515 – 2543)**

Mr. Surachai Pongpeng

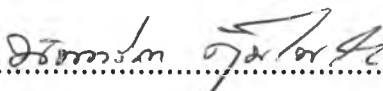
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Journalism
Department of Journalism
Faculty of Communication Art
Chulalongkorn University
Academic Year 2000
ISBN 974-346-546-4

หัวข้อ วิทยานิพนธ์ วัฒนธรรมในองค์กรของหนังสือพิมพ์บ้านเมืองกับพัฒนาการ และการ
ปรับตัวในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ (พ.ศ. 2515 – 2543)
โดย นาย สุรัชย์ พงเพ็ง
ภาควิชา วารสารสนเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. พีระ จิรโสภณ

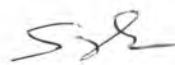
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาคามหลักสูตร ปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ นันทริกา คุ้มไพโรจน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. พีระ จิรโสภณ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ รจิตลักษณ์ แสงอุไร)

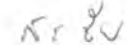
สุรัชย์ พงเพ็ญ : วัฒนธรรมในองค์กรของหนังสือพิมพ์บ้านเมืองกับพัฒนาการ และการปรับตัวใน
ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ (พ.ศ.2515-2543). (BANN MUANG NEWSPAPER'S ORGANIZATIONAL
CULTURE AND ITS DEVELOPMENT AND ADJUSTMENT DURING THE ECONOMIC
CRISIS(B.E.2515-2543) อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร.พีระ จิรโสภณ, 198 หน้า. ISBN 974-346-546-4.

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาลักษณะวัฒนธรรมในองค์กรกับพัฒนาการและการปรับตัวในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ
ของหนังสือพิมพ์บ้านเมืองตั้งแต่ พ.ศ.2515-2543 โดยพิจารณาทั้งในด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการตลาด
การจัดจำหน่าย และด้านรูปแบบเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการของหนังสือพิมพ์บ้านเมืองอาจแบ่งออกเป็น 3 ยุคพิจารณาตามยุคของผู้
บริหารกองบรรณาธิการ โดยยุคที่ 1 มีการขยายตัวสูงในทุกๆด้าน เช่น การขยายตัวของลินทรีพ์ การขยาย
ตัวด้านผลประกอบการองค์กร ส่วนยุคที่ 2 และยุคที่ 3 เป็นช่วงที่องค์กรมีปัญหาด้านการบริหาร และความ
ขัดแย้งในองค์กร ทำให้องค์กรเผชิญหน้ากับภาวะถดถอย รวมทั้งการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศส่งผล
กระทบต่อหนังสือพิมพ์บ้านเมือง แต่องค์กรก็สามารถประคองตัวอยู่ได้ จนถึงเดือนพฤษภาคม 2543 ก่อน
ปิดตัวลง เพื่อทำธุรกิจสิ่งพิมพ์ใหม่ ภายใต้ชื่อบริษัท วิเคราะห์บ้านเมือง จำกัด และต้องปิดตัวลงชั่วคราว
อีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากเหตุผลทางการเมืองก่อนเปิดดำเนินการใหม่อีกครั้งในวันที่ 1 กันยายน 2543

ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นนายทุนเป็นนักการเมืองใหญ่อยู่เบื้องหลัง การบริหาร
แบบอนุรักษนิยม หรือแบบวงศาตณาญาติ ได้กลายเป็นปัจจัยภายในที่เป็นทั้งจุดอ่อน และจุดแข็งที่มีผล
กระทบต่อพัฒนาการ และการปรับตัว จากการประเมินพบว่าวัฒนธรรมบางอย่างขององค์กรมีส่วนเป็น
อุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาอย่างยิ่งการมีนายทุนที่มักมองอนาคตในเชิงธุรกิจมาก
กว่าบทบาททางสังคม เมื่อต้องเผชิญวิกฤตเศรษฐกิจได้ระยะหนึ่ง จำต้องปิดตัวลงในที่สุด ส่วนปัจจัยภาย
นอกเช่นเหตุการณ์ข่าว คู่แข่งขันในตลาดหนังสือพิมพ์ และสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการ
เมืองก็มีผลต่อพัฒนาการและการปรับตัว เช่น การที่หนังสือพิมพ์บ้านเมืองมีนโยบายทำหนังสือพิมพ์แบบ
อนุรักษนิยม ซึ่งไม่สนองตอบต่อความต้องการของตลาด ทำให้เกิดการขาดทุนสูง จนนายทุนต้องหาผู้ดำเนินการ
รายใหม่ และเปลี่ยนแนวหนังสือพิมพ์เพื่อค้นหาเอกลักษณ์ใหม่

ภาควิชา วารสารสนเทศ

ลายมือชื่อนิสิต พงเพ็ญ

สาขาวิชา วารสารสนเทศ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4185162228 : MAJOR JOURNALISM

KEY WORD :ORGANIZATIONAL CULTURE / BANN MUANG NEWSPAPER

/ADJUSTMENT / DEVELOPMENT /ECONOMIC CRISIS

SURACHAI PONGPENG : BANN MUANG NEWSPAPER'S ORGANIZATIONAL CULTURE AND ITS DEVELOPMENT AND ADJUSTMENT DURING THE ECONOMIC CRISIS [B.E. 2515 - 2543]. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. PIRA CHIRASOPONE , Ph .D. 198 pp. ISBN 974 -346-546-4

The purpose of this study is to examine organizational culture and the development and adjustment during the economic crisis of Bann Muang Newspaper between B.E. 2515-2543 regarding its organizational structure , marketing strategies, distribution and its content.

Findings show that the development of Bann Muang could be divided into 3 periods. Properties and profits prominently increased in the first period, latter it faced problems of administration and conflict in organization .Moreover, the country's economic crisis impacted the organization to declining during the second and the third period. However, Bann Muang had tried to keep its business going until May, 2000 before surrendered to the new investor who reformed it into Vikroa Bann Muang. The newspaper temporarily vanished and then reappeared again on 1st, September 2000.

The politician investor and conservative administration could be both weak and strong factors. Organizational culture became obstacles to Bann Muang in operating its business, especially the perspectives of the investor who focused on his business more than the social roles, finally it stopped its operation. External factors, i.e. the news events , the competitors and socio- economic and political environments affected the development and adjustment , such as its conservative policy did not match the market needs.

Department Journalism

Field of study Journalism

Academic year 2000

Student's signature Surachai Pongpeng

Advisor's signature Pira Chirasopone

Coadvisor's signature _____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร. พิระจิร โสภณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาแนะนำและให้ข้อคิดเห็นต่างๆ ที่มีประโยชน์มากต่อผู้วิจัย รวมทั้งขอพระคุณ รองศาสตราจารย์ นันทริกา คุ่มไพโรจน์ และรองศาสตราจารย์ รจิตลักษณ์ แสงอุไร ที่สละเวลามาเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณนักหนังสือพิมพ์อาวุโสทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยโดยเฉพาะคุณกมล เข็มทอง หัวหน้าข่าวต่างประเทศหนังสือพิมพ์บ้านเมืองที่ทำให้กำลังใจ และเป็นแบบอย่างของนักหนังสือพิมพ์ที่ดีแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณตา และน้ำๆ ที่ให้กำลังใจและเกื้อหนุนการศึกษาของผู้วิจัย ตลอดจนขอบคุณสำหรับน้ำใจและกำลังใจจากเพื่อนๆ และพี่ๆ ทุกกลุ่ม ทั้งเพื่อนๆ และพี่ๆ ที่หนังสือพิมพ์บ้านเมือง เพื่อนที่สวนสุนันทา เพื่อนปริญญาโท รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทุกคน

ขอขอบคุณพี่ทำนอง อิงสกุล และครอบครัวพี่ธรรมนิศ ชำนาญที่กรุณาเอื้อเพื่อความสะดวกในการพิมพ์ ช่วยตรวจแก้งาน และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอพระคุณบิดา มารดา ผู้ให้กำเนิด คอยเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอน ด้วยความรักตลอดมา

ผู้วิจัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ

บทที่

1. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามนำวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	4
ข้อสันนิษฐานในการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6

2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่ององค์กร.....	7
แนวคิดเรื่องการบริหารองค์กร.....	14
แนวคิดการจัดการองค์กร.....	15
แนวคิดทางด้านการตลาดและกลยุทธ์การตลาด.....	20
แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมองค์กร.....	23
แนวคิดเรื่องหน้าที่ของบรรณาธิการ.....	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	29

สารบัญ (ต่อ)

3. ระเบียบวิธีวิจัย	
ระเบียบวิธีวิจัย.....	33
แหล่งข้อมูล.....	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
การตรวจสอบข้อมูล.....	36
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
การนำเสนอข้อมูล.....	37
4. ผลการวิจัย	
พัฒนาการของหนังสือพิมพ์บ้านเมือง.....	39
วัฒนธรรมในองค์กรกับการพัฒนาและปรับตัว.....	122
ทัศนคติของบุคลากรของหนังสือพิมพ์บ้านเมือง.....	159
การดำเนินงานของหนังสือพิมพ์บ้านเมืองหลังยุคที่ 3 (พฤษภาคม 2543).....	166
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผล.....	174
อภิปรายผล.....	181
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	186
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	187
รายการอ้างอิง.....	188
ภาคผนวก แบบสอบถามบุคลากรหนังสือพิมพ์บ้านเมือง.....	192
ประวัติผู้เขียน.....	198

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงการขยายตัวของสินทรัพย์ประเภทสังหาริมทรัพย์ (พ.ศ. 2515 – 2532).....	48
ตารางที่ 2 แสดงการขยายตัวของสินทรัพย์ประเภทอสังหาริมทรัพย์(พ.ศ. 2515 – 2532).....	49
ตารางที่ 3 แสดงผลประกอบการของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2515 – 2532).....	50
ตารางที่ 4 แสดงบุคลากร ของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2515 – 2532).....	52
ตารางที่ 5 แสดงการขนส่งของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2515 – 2534).....	55
ตารางที่ 6 แสดงการเพิ่มตัวแทนจำหน่าย นสพ. บ้านเมือง ในตลาด กทม.....	56
ตารางที่ 7 แสดงการเพิ่มตัวแทนจำหน่าย นสพ. บ้านเมือง ในตลาดต่างจังหวัด.....	57
ตารางที่ 8 แสดงการจำหน่าย นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2515 – 2532).....	58
ตารางที่ 9 รูปแบบและเนื้อหาของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2515 – 2534).....	60
ตารางที่ 10 แสดงลักษณะเนื้อหาของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2515 – 2534).....	62
ตารางที่ 11 แสดงการขยายตัวของสังหาริมทรัพย์ (พ.ศ.2535 – 2536).....	69
ตารางที่ 12 แสดงการขยายตัวของอสังหาริมทรัพย์ (พ.ศ. 2533 – 2536).....	70
ตารางที่ 13 แสดงผลประกอบการของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2533 – 2536).....	71
ตารางที่ 14 แสดงรายได้ของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2533 – 2536).....	72
ตารางที่ 15 แสดงยอดจำหน่าย นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2533 – 2536).....	72
ตารางที่ 16 แสดงบุคลากรของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2533 – 2536).....	73
ตารางที่ 17 แสดงการขนส่งของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2533 – 2536).....	75
ตารางที่ 18 แสดงการเพิ่มตัวแทนจำหน่ายของ นสพ. บ้านเมือง ในตลาด กทม.....	76
ตารางที่ 19 แสดงการเพิ่มตัวแทนจำหน่ายของ นสพ. บ้านเมือง ในตลาดต่างจังหวัด.....	76
ตารางที่ 20 แสดงการจำหน่าย นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2533 – 2536).....	77
ตารางที่ 21 รูปแบบและเนื้อหา นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2534 – 2535).....	79
ตารางที่ 22 เนื้อหา นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2534 – 2535).....	80
ตารางที่ 23 แสดงการขยายตัวของสินทรัพย์ (พ.ศ. 2537 – 2542)	90
ตารางที่ 24 การขยายตัวของสินทรัพย์ประเภทอสังหาริมทรัพย์ (พ.ศ.2537 –2542).....	91
ตารางที่ 25 แสดงผลประกอบการของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2537 – 2542).....	92

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 26 แสดงบุคลากรของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2537 – 2542).....	93
ตารางที่ 27 แสดงการขนส่งของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ. 2537 – 2542).....	96
ตารางที่ 28 แสดงการเพิ่มตัวแทนจำหน่ายใน ตลาด กทม. (พ.ศ. 2537 – 2542).....	97
ตารางที่ 29 แสดงการเพิ่มตัวแทนจำหน่ายใน ตลาดต่างจังหวัด(พ.ศ. 2537 – 2542).....	97
ตารางที่ 30 แสดงการจำหน่าย นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ.2536 – 2542).....	98
ตารางที่ 31 รูปแบบและเนื้อหาของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ.2536 – 2540).....	100
ตารางที่ 32 รูปแบบและเนื้อหาของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ.2541 – 2542).....	102
ตารางที่ 33 ลักษณะ เนื้อหา ของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ.2536 – 2542).....	104
ตารางที่ 34 แสดงคณะผู้บริหารที่สำคัญ(พ.ศ. 2515 – 2542).....	107
ตารางที่ 35 แสดงการขยายตัวของสินทรัพย์ (พ.ศ. 2515 – 2542).....	108
ตารางที่ 36 แสดงการขยายตัวของสินทรัพย์ ประเภทอสังหาริมทรัพย์(พ.ศ. 2515 – 2542).....	110
ตารางที่ 37 แสดงผลการประกอบการของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ.2515 – 2542).....	112
ตารางที่ 38 แสดงจำนวนบุคลากรของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ.2515 – 2542).....	113
ตารางที่ 39 การเพิ่มตัวแทนจำหน่ายในตลาด กทม. (พ.ศ.2515 - 2542).....	115
ตารางที่ 40 การเพิ่มตัวแทนจำหน่าย นสพ. บ้านเมือง ในตลาดต่างจังหวัด(พ.ศ.2515 – 2542).....	117
ตารางที่ 41 ยอดจำหน่าย นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ.2515 – 2542).....	119
ตารางที่ 42 การเปรียบเทียบเนื้อหาของ นสพ. บ้านเมือง (พ.ศ.2515 – 2542).....	120
ตารางที่ 43 การเปรียบเทียบ ลักษณะ เนื้อหา นสพ. บ้านเมือง	121
ตารางที่ 44 การสั่งซื้ออุปกรณ์ และเครื่องจักร (พ.ศ. 2537 – 2538).....	127
ตารางที่ 45 ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาและปรับตัว.....	131
ตารางที่ 46 ความคิดเห็นต่อผู้บริหารและนโยบายองค์กร.....	132
ตารางที่ 47 แสดงรายได้จากการ โฆษณา (พ.ศ. 2537 – 2542).....	143
ตารางที่ 48 การปรับราคาของ นสพ. บ้านเมือง	145
ตารางที่ 49 อัตราการเติบโตของเศรษฐกิจไทย (พ.ศ. 2537 – 2543).....	157
ตารางที่ 50 แสดงรายได้จากการ โฆษณาในช่วงปี พ.ศ. 2535 – 2542.....	158
ตารางที่ 51 แสดงรายได้ประชาชาติของไทย.....	159

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 52 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	160
ตารางที่ 53 แสดงความคิดเห็นด้านการดำเนินงานโดยทั่วไป.....	162
ตารางที่ 54 แสดงความคิดเห็นต่อพัฒนาการในอนาคต.....	163
ตารางที่ 55 แสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาและการปรับตัว.....	164
ตารางที่ 56 แสดงความคิดเห็นต่อผู้บริหารและนโยบายองค์กร.....	165

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบกับสภาพแวดล้อม.....	10
ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงระบบย่อยที่สำคัญขององค์กร.....	11
ภาพที่ 3 แผนภาพแสดงสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อองค์กรทางธุรกิจ.....	13
ภาพที่ 4 ภาพแสดงโครงสร้างทั่วไปของการจัดการ.....	17
ภาพที่ 5 ภาพรูปแบบกระบวนการจัดการ.....	18
ภาพที่ 6 แผนภาพแสดงการวางแผนส่วนผสมทางการตลาด.....	21
ภาพที่ 7 แผนภาพแสดงขั้นการวางแผนทางการตลาด.....	22
ภาพที่ 8 แผนผังการจัดโครงสร้างองค์กรบ้านเมืองในยุคที่ 1.....	43
ภาพที่ 9 แผนผังการจัดโครงสร้างองค์กรบ้านเมืองในยุคที่ 2.....	65
ภาพที่ 10 แผนผังการจัดโครงสร้างองค์กรบ้านเมืองในยุคที่ 3.....	84
ภาพที่ 11 แผนผังการจัดโครงสร้างองค์กรบ้านเมืองในยุคที่ 4.....	85
ภาพที่ 12 แผนผังการจัดโครงสร้างองค์กรบ้านเมืองในยุคที่ 5.....	87
ภาพที่ 13 แผนภาพแสดงอัตราการขยายตัวของสินทรัพย์ประเภทสังหาริมทรัพย์.....	109
ภาพที่ 14 แผนภาพแสดงอัตราการขยายตัวของสินทรัพย์ประเภทอสังหาริมทรัพย์.....	109
ภาพที่ 15 แผนภาพแสดงผลประกอบการของหนังสือพิมพ์บ้านเมือง.....	111
ภาพที่ 16 แผนภาพแสดงจำนวนบุคลากรในองค์กรหนังสือพิมพ์บ้านเมือง.....	114
ภาพที่ 17 แผนภาพเปรียบเทียบตัวแทนจำหน่ายใน กทม. กับต่างจังหวัด.....	116
ภาพที่ 18 แผนภาพแสดงลักษณะเนื้อหาของหนังสือพิมพ์บ้านเมือง 2 สมัย.....	118